

*М. Шалівський, завідувач відділу
Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»*

ЗАЛ ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

РЕЗУЛЬТАТИ вивчення запитів користувачів НПБУ на інформаційно-бібліотечні послуги довели необхідність упровадження інноваційних технологій у роботу Бібліотеки з метою розширення можливостей доступу до її ресурсів, зокрема електронних.

Для цього в лютому 2008 року, після проведення капітального ремонту та переоснащення сучасними меблями читального залу № 2, було прийнято рішення організувати в ньому Зал довідково-інформаційного обслуговування (Зал ДІО; див. фото на вкладці, с. I). Таким чином, в одному місці у відкритому доступі було сконцентровано друковані довідкові видання – енциклопедії, словники, нормативні документи, літописи журнальних та газетних статей Книжкової палати України і т. ін. та організовано доступ до електронних інформаційних ресурсів, у т. ч. Інтернету. В разі необхідності, відвідувачі отримують допомогу чергового бібліографа в пошуку необхідної інформації в електронних ресурсах Бібліотеки та передплачених базах даних. Для цього в залі було обладнано 5 комп'ютерних читальних місць.

Згодом тут було відкрито Віртуальний читальний зал Електронної бібліотеки дисертацій Російської державної бібліотеки (ЕБД РДБ). Цей ресурс має великий попит серед користувачів: за весь період існування Віртуального читального залу до нього звернулися 4 тис. осіб, серед яких 65% – науковці та фахівці з вищою освітою.

Нові можливості для користувачів з'явилися з відкриттям у Залі ДІО Інтернет-центру, створеного відповідно до Угоди про грант між США та НПБУ. За кошти гранту було придбано 6 персональних

комп'ютерів, і користувачі Інтернет-центру отримали можливість безкоштовного доступу до інформаційних ресурсів Мережі наукового, освітнього, довідкового, законодавчого характеру, а також змогу ознайомитися з надбанням вітчизняної та світової культур.

За час роботи до Інтернет-центру звернулося близько 20 тис. користувачів, серед яких фахівці складають – 35%, студенти – 35%, науковці – 18%.

Завдяки безкоштовному доступу до ЕБД РДБ та до Інтернету зросла кількість користувачів Залу ДІО з вищою освітою та науковців, а також спостерігається щорічне збільшення (на 30%) чисельності відвідувань. Усього в 2008–2010 рр. Зал ДІО відвідали 53 тис. користувачів.

У грудні 2010 року Посольство Китайської Народної Республіки в Україні подарувало НПБУ 35 персональних комп'ютерів із сучасними ліцензійними операційними системами. Таким чином, Зал ДІО було повністю переоснащено, в т. ч. організовано 12 місць для обслуговування електронними БД та збільшено до 23-х кількість робочих місць Інтернет-центру. Урочисте відкриття та презентація оновленого читального залу відбулося за участю Надзвичайного і Повноважного Посла КНР в Україні пана Чжан Сіюня (див. фото на вкладці, с. III).

Зал ДІО, в якому встановлено плазмовий екран, впродовж останніх трьох років активно використовується і для проведення різноманітних соціокультурних заходів: науково-практичних конференцій, семінарів, творчих зустрічей, літературних вечорів, презентацій книг та наукових видань (див. фото на вкладці, с. III).

*Г. Ковальчук, заступник директора
Закарпатської обласної універсальної
наукової бібліотеки*

ЧИМ Є ДЛЯ НАС «ПАРЛАМЕНТКА»

БІБЛІОТЕКА не може стояти осторонь перетворень, що відбуваються в суспільстві. Життя вимагає руху та змін. Організаційно-методична, наукова діяльність головної книгозбірні країни – Державного закладу «Національна парламентська бібліотека України» – на кожному етапі розвитку бібліотечної справи сприяла оновленню змісту, напрямів і форм роботи бібліотек країни. З часу, коли кожна книгозбірня отримала право самостійно визначати пріоритети своєї діяльності, першими порадниками стали фахівці НПБУ.

У неспокійному плінні щодення нерідко виникають цілком нові проблемні питання, що потребують негайної відповіді. І тоді рятівним кругом найчастіше буває дзвінок у «Парламентку» – так по-родинному скорочують зазвичай бібліотекарі повну назву головної публічної книгозбірні України.

Тож чим є для нас НПБУ? Якщо коротко – всім. І віддавна. Коли на зламі 1990-х з усією гостротою постало питання: як надати нового змісту і оновити форми бібліотечної діяльності, визначити функції та місію книгозбірень у нових умовах – позиція цієї бібліотеки була чіткою, а теоретична й практична допомога – надзвичайно важливою.

Коли восени 1998-го Закарпаття спіткало стихійне лихо – руйнівна повінь, від якої постраждали 50 бібліотек області, найбільшу допомогу у відновленні книжкових фондів міських, районних та сільських книгозбірень надала НПБУ і продовжує надавати сьогодні. Так, за останні кілька років із її обмінно-резервного фонду отримано понад 13,0 тис. книг, що є неоціненним для області, де поповнення фондів бібліотек окремих районів практично не фінансується.

Серед добрих справ «Парламентки» – підтримка сільських бібліотек Закарпаття. За результатами першого конкурсу «Сільська бібліотека року», переможці отримали бібліотечки нових, особливо актуальних для села книг, а також усі центральні бібліотеки краю одержали безцінний дар – перший Інформаційно-пошуковий тезаурус – результат копіїткої праці фахівців НПБУ. Це не лише значно полегшило і дало змогу уніфікувати опрацювання документного потоку, але й дозволило бібліотекарям широко використовувати Тезаурус як термінологічний словник.

Своєрідним «майстер-класом» для бібліотечних працівників нашої області стали методичні розробки «Примірна тематика семінарів працівників районних і міських бібліотек». Їхні матеріали використовуються при підготовці заходів із підвищення кваліфікації працівників бібліотек різних рівнів. Саме ці видання спонукали започаткувати в області серію «Бібліо-клас», де вміщується інформація щодо проведених занять із застосуванням інноваційних форм навчання.

Не меншою популярністю серед працівників бібліотек користується серія «Публічна бібліотека». Так, видання «Стратегічне планування», «Місія», «Бібліотека та Інтернет», «Соціокультурна діяльність» допомогли оптимізувати плани і нашої, і центральних бібліотек області; а посібники «Від обслуговування населення – до співпраці з ним», «Бібліотечна професія: безперервне навчання» стали джерелом пошуку актуального матеріалу для проведення занять Школи керівника.

Працівники районних методичних центрів з нетерпінням чекають на наступні випуски. Особливо їх цікавлять питання методичної та управлінської діяльності, а також матеріали щодо вдосконалення роботи з дорослими користувачами.

Вкрай необхідними є юридичні консультації, які надає бібліотекам учений секретар НПБУ Н. Розколупа. А скільки часу зекономила «Парламентка» директорам, готуючи довідник «Бібліотека в правовому полі», що продовжує серію збірників

«Законодавство – бібліотекам України!» Тому що не завжди є можливість перечитати всі закони та інструкції. До речі, всі перелічені видання високо оцінюються викладачами Ужгородського коледжу культури і мистецтв. Вони використовують їх при підготовці своїх лекцій, практичних занять, адже ні нових навчальних програм, ні нових підручників, ні рекомендацій щодо інновацій в бібліотечній справі науковці наших вишів їм не пропонують!

В останні роки значно активізувалася діяльність науково-дослідницького відділу НПБУ в плані залучення до наукової роботи бібліотек усіх регіонів країни. Періодичні випуски інформаційно-аналітичного бюлетеня «Соціологічні дослідження в бібліотеках» допомагають регіональним книгозбірням обрати теми вивчень, розробити свої методики, визначити оптимальні варіанти організації цієї роботи. Крім того, участь у соціологічних дослідженнях, ініційованих НПБУ за її методикою, – це і навчання, і набутий досвід, і зміна пріоритетів, і визначення своїх упущень та шляхи удосконалення за всіма напрямками діяльності.

Для прикладу, долучившись до всеукраїнського дослідження «Публічні бібліотеки України в соціокультурному просторі регіону» (2007), фахівці бібліотек Закарпаття різних рівнів отримали уявлення про стан справ у цілому. Проведення дослідження у місті Береговому, де переважає угорськомовне населення, виявило низку проблем, які стали предметом вивчення протягом наступних років. Так, впродовж 2009–2010 років провідні фахівці Закарпатської ОУНБ (ЗОУНБ) здійснили моніторинг обслуговування бібліотеками угорського, словацького, німецького та румунського населення в місцях його компактного проживання.

Не менш резонансною була участь у дослідженнях 2004, 2008 років за методикою НПБУ «Комплектування фондів публічних бібліотек вітчизняними та виробничо-практичними журналами у галузі економіки, права», «Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію, пропозиції щодо її видання та перевидання». Остання розвідка виявила не тільки низку проблем, котрі потребують вирішення на загальнодержавному рівні, але й такі, що можуть бути розв'язані книгозбірнями самотужки.

Організація дослідження «Сільська бібліотека на мапі України», також з ініціативи НПБУ, дала поштовх ініціюванню щорічного обласного огляду-конкурсу «Сільська бібліотека року», який проводиться з 2007 року. Ця форма роботи сприяла відчутним зрушенням у діяльності бібліотек на селі, підвищенню рівня їхнього матеріального забезпечення, налагодженню зв'язків із місцевою владою та зростанню авторитету серед сільської громади.

Досвід, набутий під час проведення соціологічних розвідок за методикою НПБУ, допоміг організувати кілька локальних досліджень ЗОУНБ. Серед них – «Роль української книги та її вплив на

формування національної свідомості”, “Бібліотечний фахівець: сучасні вимоги, майбутнє професії”, “Фаховий портрет бібліотечного спеціаліста області” (спільно з Ужгородським коледжем культури і мистецтв та заочним факультетом КНУКіМ). Результати цих вивчень лягають в основу навчально-виховної роботи навчальних закладів та діяльності ЦБС Закарпаття.

Широко використовуються в заходах з підвищення кваліфікації наших бібліотечних фахівців збірники наукових статей міжнародних науково-практичних конференцій, організованих НПБУ. Вони особливо цікаві залученням науковців та бібліотечних фахівців із різних країн СНД, оскільки досвід Росії та Білорусі нерідко більш прийнятний для освоєння, ніж ґрунтований на інших історичних традиціях досвід країн Західної Європи та Північної Америки. Зокрема, корисним для нас виявився досвід проведення у Калінінграді міжнародного книжкового фестивалю “С книгой – в 21 век”, викладений у статті Г. Райкової “Социальное партнёрство в продвижении чтения в публичных библиотеках России” (збірник наукових статей II Міжнародної науково-практичної конференції “Бібліотека і книга у контексті часу”; К., 2008), оскільки в прикордонному розташуванні, специфіці історії Калінінградської області та Закарпаття є чимало схожого, в тому числі, спостерігається інтерес до літератур країн-сусідів.

Не пройшов повз увагу наших працівників і збірник матеріалів круглого столу “Сучасний читач і бібліотека” (К., 2008). Зацікавлене обговорення фахівців виникло навколо статті “Вільний доступ до інформації та платні послуги в бібліотеках”, адже з проблемами та “каменями спотикання”, наведеними автором статті – заступником генерального директора НПБУ Г. Кириченко, наші працівники теж зустрічаються ледь не щоденно.

Варто відзначити, що видання збірників, які акумулюють матеріали науково-практичних конференцій, круглих столів, всеукраїнських семінарів, нерідко набувають багатофункціонального призначення, вони слугують і підвищенню кваліфікації бібліотекарів, і оптимізації планування, й сприяють пошуку нових ідей та вдосконаленню деяких бібліотечних процесів.

Відчутний вплив на якість методичної діяльності ЗОУНБ та рівень планово-звітної документації мала Школа методиста “Шляхи підвищення іміджу публічної бібліотеки в сучасних умовах” (листопад 2007 р.). Вдале поєднання теоретичних лекцій та консультацій із відвідуванням бібліотек, можливість обговорення почутого й побаченого “по живих слідах” – все це допомогло представнику нашої бібліотеки засвоїти і застосувати набуті знання в практичній діяльності. Значна частина опанованого досвіду лягла в основу планування проведення обласного семінару-тренінгу “Соціаль-

ні інновації в бібліотеках: методичний аспект” (жовтень, 2008 р.).

Але, врешті, ніщо не може замінити розкоші живого спілкування з колегами, яке дають науково-практичні конференції, Школа методиста, семінари та інші зустрічі в НПБУ або за її проводом. Щороку ми чекаємо на такі зустрічі, особливо, коли вони проводяться на базі однієї з обласних бібліотек України. Таке спілкування “наживо” сприяє налагодженню товариських контактів між бібліотеками різних областей, обміну найсвіжішими ідеями.

Цей живий зв’язок продовжує щоквартальний науково-виробничий журнал “Бібліотечна планета”, який на своїй орбіті тримає бібліотечну спільноту, охоплює все актуальне та важливе в житті книгозбірень України, а, головне – прищеплює смак до інновацій, до професійного експерименту. Завжди цікаві для фахівців рубрики “Сторінка методиста”, “Бібліотечне краєзнавство”, “Бібліотека і суспільство”. Отримуючи новий номер, традиційно шукаєш статті З. Савіної, І. Цуріної, О. Александрової, Ю. Ворони, В. Кононенко, Н. Казакової, Т. Богуш, Л. Бейліса, В. Пашкової, І. Шевченко, а також своїх колег О. Гаращенко, Н. Коротун, Н. Богзи, Н. Титової, І. Степаненко, І. Риб’янцевої, В. Ярошук. А пульс часу можна звіряти за “Колонкою головного редактора” Т. Вилегжаніної.

Щоденною “швидкою допомогою” для фахівців слугує методичний сайт НПБУ “Бібліотечному фахівцю”. Для нас важливо, що він охоплює широке коло питань бібліотечної діяльності, суміжних сфер і є прикладом організації віртуальної методичної служби.

Завжди корисна для нас і можливість побувати на культурно-мистецьких акціях, на які традиційно багата НПБУ та культурний простір столиці. Крім того, що тут можна зустрітися з відомими, цікавими, з незвичною біографією людьми, повчитись у справжніх фахівців мистецтва спілкування з будь-якою аудиторією та методики організації таких заходів, яку втілює в життя зав. відділу соціокультурної діяльності О. Погонєць і творчий колектив цього підрозділу.

Окремо хочеться відзначити особливу атмосферу спілкування фахівців головної книгозбірні України з колегами з регіонів. Кожен із нас відчуває себе бажаним гостем, членом великої бібліотечної родини, якого завжди готові вислухати і допомогти.

Отже, якщо підсумовувати, – окрім авторитетної інформаційної та ділової підтримки наша “Парламентка” допомагає навчатись і вчити, шукати й знаходити, порівнювати досвід різних бібліотек та визначати свої тактичні й стратегічні цілі, вона – порадник у професійних питаннях і помічник у фаховому зростанні.